

کتاب‌های کودکان خردسال

کالین میلز
ترجمه‌ی نیلوفر مهدیان

برای کودکان را در مدارس خود دارند، بحث‌هایی درباره تضاد و تقابل میان لذت بردن و مسئله یادگیری می‌شنویم. کارشناسان متعددی تاکنون به شباهت میان نظریات کسانی مانند خانم تریمر در اوایل قرن ۱۹، درباره نیاز به محافظت از کودکان خردسال و بحث‌های دهه ۸۰ راجع به محتوای «مناسب» کتاب‌های خردسالان،

تاریخ کتاب‌های کودکان خردسال، روایتی شنیدنی و پیچیده درباره تضاد میان سرگرمی و آموزش، نیاز برای اجتماعی کردن کودک مطابق ارزش‌های حاکم و دغدغه‌های قرن بیستم درباره زندگی درونی کودکان خردسال است. هنوز تا به امروز، در بریتانیا، آمریکا و استرالیا، به عنوان کشورهایی که «مناسب‌ترین» کتاب‌های یادگیری

اشاره کرده‌اند. به عبارت دیگر، بحث‌های قرن نوزدهمی در دوران معاصر نیز انعکاس یافته است. به این ترتیب که کتاب‌های کودکان خردسال، عرصه تقابل دیدگاه‌ها درباره تثبیت و تکرار نگرش‌ها و مواضع در قبال تبعیض نژادی، تبعیض جنسی، معلولین، یا کسانی که به نوعی «متفاوت» هستند، شده است. اوج بحث‌های معاصر شاید زمانی بود که نامه‌هایی به نشریه تایمز فرستاده

● اگر تا پیش از سال ۱۸۵۰، کتاب‌های کودکان براساس ارزش‌های غیرادبی دآوری و نقد می‌شد - یعنی کتاب‌ها باید موعظه می‌کردند، تعلیم می‌دادند و تشویق یا توبیخ می‌کردند - با انتشار آلیس در سرزمین عجایب، اثر لوییس کارول، در سال ۱۸۶۵، این رویه بر هم زده شد

شد و بحث‌هایی نیز در مجلس انگلیس برانگیخت. این از برنامه درسی کودکان لندن بود. شخصیت اول این کتاب، دختر کوچکی بود که زیر دست یک زوج هم‌جنس‌باز پرورش می‌یافت. یک جنبه مبهم و ناراحت‌کننده آن بحث‌های خصمانه، استفاده از عبارت «کتاب‌های واقعی» (real books) به عنوان دشنام، در مقابل برنامه‌های سازمان یافته تعلیم خواندن بود.

اگر تا پیش از سال ۱۸۵۰، کتاب‌های کودکان براساس ارزش‌های غیرادبی دآوری و نقد می‌شد -

یعنی کتاب‌ها باید موعظه می‌کردند، تعلیم می‌دادند و تشویق یا توبیخ می‌کردند - با انتشار آلیس در سرزمین عجایب، اثر لوییس کارول، در سال ۱۸۶۵، این رویه بر هم زده شد. این کتاب نویسندگی خلاق را به معرض دید آورد و معیاری برای کتاب‌های بعدی کودکان فراهم کرد. کتاب‌های کلاسیک کودکان در سه دوران به وجود آمده‌اند. در دهه‌های میانی قرن ۱۹، شاهد انتشار آلیس در سرزمین عجایب، آثار ادوارد لیو و رابرت لویی استیونسن بودیم. اواخر عهد ویکتوریا آثار آ. آ. میلن^(۱)، جی. ام. باری^(۲)، کنت گراهام^(۳) و بناتریس پاتر^(۴) شکوفا شد. در سال‌های بعد از جنگ جهانی دوم نیز با گسترش موضوعات و سبک‌ها و ظهور تعداد چشمگیری از نویسندگان و هنرمندان کودکان، رو به رو بودیم.

دو عامل کلیدی در گسترش فعالیت‌های خلاقانه برای کودکان در این «دوران‌های طلایی» مؤثر بود. نخست، گسترش تدریجی آموزش دولتی که به این معنا بود که کودکان بیش‌تری خواندن را یاد می‌گرفتند. هم‌زمان با این حرکت، حرکت‌هایی نیز در جهت «حرفه‌ای کردن» علایق بزرگسالان نسبت به کتاب‌های کودکان، از طریق تربیت مربی و گسترش کتابخانه‌ها انجام شد. عامل دوم، رشد تکنیک‌های نوآورانه در چاپ و نشر و ظهور تکنولوژی جدید بود که راه را برای تولید انبوه فراهم کرد. به این ترتیب، می‌شد توجه و دقت بیش‌تری به شکل فیزیکی کتاب‌های خردسالان مبذول داشت. به عنوان مثال، می‌توان به پیشرفت‌هایی که در فرم و نحوه تولید کتاب‌های تصویری کودکان، بعد از سال ۱۹۵۰ صورت گرفت، اشاره کرد.

بعد از کتاب آلیس در سرزمین عجایب، ورزش

بزرگسالان به شمار نمی‌آیند، بلکه کنشگران فعالی هستند که از طریق یک روند دائمی همگون شدن و سازگاری با تجربه‌ها و عواطف تازه، محیط‌شان را می‌شناسند. امروز همه پذیرفته‌اند که کتاب‌ها با فراهم کردن تصاویر پر قدرت و قابل فهم از جهان، نقش مهمی در یادگیری‌های اولیه دارند.

کتاب‌هایی با تصاویر روشن و صریح و رنگ‌های اصلی درخشان، مانند تصاویر هنرمند هلندی، دیک برونا، برای کودکان بسیار کوچک

● تحقیقات درباره ظرفیت‌های اولیه ادبی کودکان و پرورش توانایی‌های خواندن آنان، بر اهمیت گوش دادن به داستان‌ها و آهنگ‌ها و بازی‌های اولیه با فرم‌های زبانی که آگاهانه تنظیم شده‌اند، تأکید دارد

جذاب است. دوروتی باتلر^(۱۱) در کتاب مهم خود، به نام «بچه‌ها به کتاب نیاز دارند»^(۱۲)، درباره شیوه‌های ایفای نقش کتاب‌ها در پرورش کودکان، از همان اولین روزهای تولد، سخن گفته است. او در این کتاب، گزارشی حیرت‌آور و در عین حال کاملاً عملی درباره چگونگی اثربخشی کتاب‌هایی مانند کتاب «آلفابت برونا» روی کودکان بسیار کوچک، مانند کودکان ۸ ماهه، ارائه کرده است. در ۲۰ سال گذشته، شاهد رشد کتاب‌هایی با هدف تحریک حواس کودکان و تشویق آنان به کاوش و جست‌وجو بوده‌ایم. هنرمند انگلیسی،

باد در بیدزار^(۵) و آثار ای. نسیت^(۶) ادبیات خردسالان در قرن ۲۰ توانست در جهت تنوع بخشیدن به شیوه‌های کشف تجربه‌های مهم زندگی خردسالان و باز کردن پیچیدگی‌های اجتماع، به نحوی که کودکان آن را تجربه می‌کنند، گام بردارد. تأمل و دقت در دوران کودکی، به پیدایش تصاویر با احساس تری از زندگی و عواطف کودکان انجامید. این فکر گسترش یافت که اگر چه کودکان کوچکند، احساسات‌شان گسترده است. نسل بزرگسالان بعد از فروید، امکانات نمادین ادبیات برای خردسالان را شناخت.

رشد ادبیات کودکان در قرن بیستم و تبدیل شدن آن به رشته‌ای کامل در ادبیات، یکی از ارکان فرهنگ نوظهور کودکی در غرب به حساب می‌آید. زبانی که برای صحبت راجع به داستان‌های کودکان به کار برده می‌شود، به موازات گفتمان‌های روان‌شناسی، رشد کودک، نظریه‌های آموزشی، روان‌کاوی و سیاست‌های اجتماعی است و بسیار از آن‌ها وام می‌گیرد. اگرچه امروز نظر بر آن است که طبقه‌بندی‌های سنی و دوره‌ای بی‌فایده بوده و نوعی ساده‌سازی موضوع است، در این بررسی توجهی خاص به سال‌های نوزادی (تولد تا ۵ سالگی)، دوران اولیه کودکی (۵ تا ۷ سالگی) و آغاز استقلال (۷ تا ۱۰ سالگی) شده است.

تولد تا ۵ سالگی

توجه به سال‌های آغازین پرورش کودک، از طرف مربیان آموزشی، مانند فروبل^(۷) و پستالوزی^(۸) و روان‌شناسانی چون پیاژه^(۹) و ویگوتسکی^(۱۰)، دیدگاه‌های ما را متحول کرده است. کودکان دیگر پذیرندگان منفعل دانش

مجموعه «بادلی هد»^(۱۷) که حیوانات مزرعه^(۱۸) (۱۹۸۰) از بتی یانگ^(۱۹)، یکی از کتاب‌های آن بود، نمونه نوآورانه‌ای است. هنرمندان با استعدادی چون جان برنینگام^(۲۰)، برایان ویلد اسمیت^(۲۱)، رودنی پپ^(۲۲) و هلن آکسنبری^(۲۳)، استعداد‌های فردی خود را در تهیه کتاب‌های آلفابت به کار برده‌اند.

داستان‌ها و تصاویری درباره اشیای زندگی روزمره، به کودک کمک می‌کند که جهان نشان داده شده در کتاب را ببیند. کودکان در این سن به زبان و به ویژه اصوات آن واکنش نشان می‌دهند و این موضوع، از اولین سال‌های چاپ کتاب‌هایی شامل انواع ترانه‌ها، داستان‌ها و ادبیاتی که زبان آن ذاتاً آهنگین است، مورد توجه قرار گرفته. اشعار کودکانه اولین و یکی از قوی‌ترین اشکال داستان‌سرایی بوده‌اند و تعدادی از اولین کتاب‌های تهیه شده برای خردسالان را تشکیل می‌دادند. جامع‌ترین و یکی از محبوب‌ترین مجموعه‌های مدرن، مجموعه ریموند بریگز^(۲۴)، با عنوان گنج‌های مادر غازه^(۲۵) (۱۹۶۶) است. بریگز در این کتاب، با خلق تصاویری تأثیرگذار و روشن که بینندگان و شنوندگان امروزی را جذب می‌کند، آمیزه‌ای از کهنه و نو ترسیم کرده است. همپای آمریکایی او در این کار، آلیس و مارتین پروونسن^(۲۶) هستند که کتاب مادر غازه^(۲۷) (۱۹۷۶) را نوشته و طراحی کرده‌اند.

تحقیقات درباره ظرفیت‌های اولیه ادبی کودکان و پرورش توانایی‌های خواندن آنان، بر اهمیت گوش دادن به داستان‌ها و آهنگ‌ها و بازی‌های اولیه با فرم‌های زبانی که آگاهانه تنظیم شده‌اند، تأکید دارد. میلز^(۲۸) در کتابی با عنوان «متون آموزنده»^(۲۹)، شرح مفصلی درباره

جانت البری^(۳۰) که همراه همسرش، در زمینه‌های بسیاری موفق بوده است، کتاب‌هایی تهیه کرد که مورد علاقه خردسال‌ترین کودکان قرار گرفت و این خود از قدرت این کتاب‌ها در تأثیر گذاشتن بر کاوش‌های کودک برای کشف جهان حکایت داشت. به عنوان مثال، متن کاتالوگ کودک^(۳۱) (۱۹۸۲)، شبیه کاتالوگ‌های تجاری است که معمولاً نخستین متون نوشتاری هستند که کودک با آن‌ها برخورد می‌کند. پیپوا^(۳۲) (۱۹۸۱) با سوراخ‌هایی در صفحات آن، زندگی خانوادگی از

● کتاب‌هایی که بازی خواندن

را یاد می‌دهند، معمولاً هدف

مشارکت دارند. مفهوم یادگیری

خواندن، به مثابه «کارآموزی»

در متون آموزش خواندن در

مدارس انگلیس، آمریکا، کانادا

و استرالیا وارد شده است

نگاه یک دختر بسیار کوچک را در دهه ۴۰ نشان می‌دهد. کتاب‌ها می‌توانند به اسباب‌بازی بدل شوند. در کتاب کرم بسیار گرسنه^(۳۳) (۱۹۷۰)، سوراخ‌هایی در صفحات دیده می‌شود؛ درست مانند این که کرم بسیار گرسنه‌ای آن‌ها را خورده باشد. این کتاب‌ها و برخی کتاب‌های دیگر، با طراحی پیچیده‌تر صفحات، هم عملی‌اند و هم زیبا. هنرمندان و ناشران می‌دانند که کتاب‌های این گروه سنی، باید محکم و مقاوم و قابل انعطاف باشد. از اواسط دهه ۱۹۷۰، در تولید «کتاب‌های تخته‌ای» نیز جهشی صورت گرفت. به خصوص

می‌کنند، قصه‌ها پیوندی گریزناپذیر با بازی‌های آنان دارند. ریشه فانتزی در کارهای روزمره و محیط خانه است: اسباب‌بازی‌ها، عروسک‌ها و حیوانات اهلی در حکم دوست هستند. درک قصه‌ها برای خوانندگان بی‌تجربه، مانند نوع خاصی از فعالیت تخیلی است. گروه مهمی از کتاب‌ها را آن‌ها که بازی خواندن را به کودکان می‌آموزند، تشکیل می‌دهد. کتاب‌هایی مانند *خال کجاست؟* (۳۳۸) (۱۹۸۰) از هنرمند انگلیسی، *اریک هیل* (۳۳)، یا *هر، هلو، گلابی*، *گوچه* (۳۴) (۱۹۸۴) از

تحقیقات جاری روی ارتباط میان داستان‌ها، متون اولیه و سواد خواندن و نوشتن در کودکان، ارائه داده است. بسیاری از تحقیقات در مورد خوانش‌های اولیه کودکان، بر حس لذت‌بخش بازی کردن که هنگام خواندن دست می‌دهد، تأکید کرده‌اند. خواندن، تجربه‌ها و درک بچه‌ها را گسترش می‌دهد. بررسی‌های کلاسیک *دوروتی نیل وایت* (۳۰)، درباره نقش کتاب‌ها در زندگی کودکان خردسال، در کتابی با عنوان *کتاب‌ها پیش از پنج سالگی* (۳۱) (۱۹۵۴)، شناخت بسیاری از ارتباط میان ادبیات و تجربه، به دست می‌دهد. وی

می‌نویسد:

«تجربه زندگی، [خواندن] کتاب را غنی‌تر می‌کند و کتاب، تجربه‌های زندگی را غنا می‌بخشد؛ حتی در این سن. من از تأثیرات متقابلی که کتاب و زندگی در سنین خردسالی بر یکدیگر می‌گذارند، حیرت می‌کنم.»

● یکی از ویژگی‌های کودکان این گروه سنی، تجربه‌های شان از مکان‌ها، به خصوص مکان‌های مخفی‌ای است که بزرگ‌ترها چیزی درباره آن نمی‌دانند. این مکان‌ها در داستان‌هایی از کلیو کینگ، به خوبی تصویر شده است

آلبرگ، کودکان را به مشارکت، گمانه‌زنی و انتظار برای آن‌چه بعداً رخ خواهد داد، دعوت می‌کند. داستانی مانند *از آب بیا بیرون*، *شرلی* (۳۵) (۱۹۷۷)، نشان می‌دهد که داستان می‌تواند به راستی دو رو داشته باشد. کتاب‌هایی که بازی خواندن را یاد می‌دهند، معمولاً هدف مشارکت دارند. مفهوم یادگیری خواندن، به مثابه «کارآموزی» در متون آموزش خواندن در مدارس انگلیس، آمریکا، کانادا و استرالیا وارد شده است. نویسنده - تصویرگران کتاب‌های تصویری که از

پنج تا هفت سالگی

رشد آگاهی‌های کودکان از ساختار داستان‌ها و گوش دادن به داستان‌هایی که برای آن‌ها خوانده می‌شود، در پرورش آن‌ها به عنوان خواننده، همراه با بالا رفتن سن‌شان، بسیار مهم است. داستان‌های به یاد ماندنی، معمولاً داستان‌هایی هستند که از سنتی شفاهی برخاسته‌اند. در این مرحله از کودکی، مجموعه‌های قصه‌های عامیانه و داستان‌های جن و پری که در طول قرن‌ها در اثر تکرار و بازگفتن شکل گرفته‌اند، لذت بخشند و از ارزش زیادی برخوردارند. این داستان‌ها به دلیل برخورداری از درونمایه‌هایی با معانی، عواطف و تخیلات کهن الگویی که بخشی از تجربه‌های درونی کودکی هستند، محتوای قوی‌ای نیز دارند. هنگامی که کودکان تازه خواندن را آغاز

بافت‌های فرهنگی در دسترس آنان را در بر می‌گیرد، وارد کنند.

کودکان پنج تا هفت ساله امروز، ذوقی برای واقع‌گرایی و کنجکاوی سیری‌ناپذیری برای دریافتن چگونگی چیزها و کارهای مردم دارند. با این حال، ساده‌انگاری است اگر داستان‌هایی را که به محیط‌های خانگی و قایل دسترس مربوط می‌شوند، واقع‌گرایانه ببنداریم. بهترین کتاب‌ها برای کودکان پنج تا هفت ساله، با تأمل و ژرف‌بینی در اعمال، اصوات، نگاه‌ها و عواطف، دوران کودکی را به هنر تبدیل می‌کنند. در این کتاب‌ها می‌توان نشان داد که تجربه‌های جهانی - تولد، شروع مدرسه، داشتن خواهر یا برادر، افتادن دندان، بیدار ماندن در شب - برای همه اتفاق می‌افتد. فرم اهمیت زیادی دارد. وقتی داستان‌های بهترین نویسندگان این ژانر را می‌خوانیم - قصه‌های جینی (۴۲) از گرینوود (۴۳) (۱۹۷۹)، خواهر کوچک شیطان من (۴۴) (۱۹۶۹) (یکی از محدود شخصیت‌های بی‌نام تمام ادبیات) از دوروتی ادوارد (۴۵)، قورباغه و وزغ دوست هستند (۴۶) (۱۹۷۰) از آرنولد لابل (۴۷) - درمی‌یابیم که تکنیک‌های ساده چه زیرکانه عمل می‌کنند. طول فصل‌ها و تأثیرات متقابل بخش‌های کتاب بر یکدیگر، به قصه‌گویان کمک می‌کند که به آهستگی به دوران کودکی بپردازند. تمام وقایع معمولاً در یک روز اتفاق می‌افتد و می‌توانند در خاطر بمانند. هنگام تفکیک کامل رئالیسم و فانتزی از یکدیگر، این حقیقت فراموش می‌شود که برای تمام کودکان در این سن، بین این دو خط مشخصی وجود ندارد. در پشت هر تجربه عادی و پیش پا افتاده‌ای، یک چیز خارق‌العاده قرار دارد. در کتاب‌های خردسالان، صفحات اول

دهه ۱۹۶۰ به طور چشمگیری زیاد شده‌اند، با نقدهای مثبتی هم مواجه شده‌اند. کار آن‌ها نظیر قصه‌گوی نمایش دهنده‌ای است که از امکانات ادبی موجود در نزد خردسالان استفاده می‌کند. برخی از کتاب‌های این گروه سنی، به کلی تصویری است؛ مانند بالا و بالا (۳۶) (۱۹۷۹) از شرلی هیوز (۳۷)، طلوع آفتاب (۳۸) از یان اورمرد (۳۹) (۱۹۸۳) و تغییرات، تغییرات (۴۰) (۱۹۷۱) از پت هاجینز (۴۱). این کتاب‌ها کودک را قادر می‌سازد که از همان ابتدا روند گرفتن معنا را از

● **کودکان، دیگر پذیرندگان منفعل دانش بزرگسالان به شمار نمی‌آیند، بلکه کنشگران فعالی هستند که از طریق یک روند دائمی همگون شدن و سازگاری با تجربه‌ها و عواطف تازه، محیط‌شان را می‌شناسند. امروز همه پذیرفته‌اند که کتاب‌ها با فراهم کردن تصاویر پر قدرت و قابل فهم از جهان، نقش مهمی در یادگیری‌های اولیه دارند**

کتاب، کنترل کند. کتاب‌های تصویری، تنها با هدف ایجاد آمادگی برای یک تجربه ادبی «واقعی» خلق نمی‌شوند. این هنرمندان توانسته‌اند الگوهای روایی کهنی چون قصه‌گویی را در جهان معاصر کودکان که مدرسه، بازی، خانواده و

مهم‌ترین قسمت برای دعوت آنان [به خواندن] است. در داستان کلاسیکی مانند خانم پینی و روز توفانی^(۴۸) (۱۹۹۱) از هلن مورگان، درونمایه، طرح، تصویر و ماجرا برای کودک خواننده - شنونده انسجام می‌یابند.

داستان‌ها معمولاً وسیله‌ای هستند که از طریق آن‌ها کودکان ۵ تا ۷ ساله با ترس‌ها و نگرانی‌های خود مواجه می‌شوند و شروع به درک آن‌ها می‌کنند. این ویژگی ادبیات می‌تواند گاهی به افراط بینجامد. در ایالات متحده، در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، این حس قوی وجود داشت که کتاب‌های کودکان می‌توانند به شیوه‌های گوناگون، راه‌حل مشکلات را به کودکان بیاموزند و به آنان آرامش دهند. این امر، به گونه‌ای ما را به سرچشمه کتاب‌های کودکان و نگرشی که هدف آن‌ها را اجتماعی کردن کودکان می‌بیند، باز می‌گرداند. لیکن به طور قطع این موضوع را نیز نباید نادیده گرفت که ترس‌ها و نگرانی‌ها را می‌توان در داستان‌ها به صورت مدل‌های کوچک یا قابل درک برای کودکان درآورد. تاکر^(۴۹) در کتابی با عنوان کودک و کتاب: کاوشی ادبی و روان‌شناسانه^(۵۰) (۱۹۸۱: ۶۲-۶۶)، خوانشی از داستان‌های بناتریسی پاتر انجام داده و در آن نشان داده است که چگونه نویسنده فکرهای پیچیده مربوط به هراس‌های دوران کودکی، مانند فکر تعقیب شدن و نگرانی از طعمه یا قربانی شدن را از طریق فضاهای روستایی و حیوانات انسان‌نما مطرح کرده است.

یک نمونه خوب از شیوه‌هایی که نگرانی‌ها را در خود گنجانده، به محیط خانه آورده و به ادبیات مناسب برای کودکان ۴ تا ۷ ساله تبدیل کرده، داستان‌های راسل هوبان^(۵۱)، درباره فرانسسیس

گورکن است او همراه مادر و پدر، دایه و بهترین دوستش، چیزهایی را تجزیه می‌کند که برای خوانندگان خردسال آشناست. گاهی صبر والدین کم می‌شود و فرانسسیس باید یاد بگیرد که بعضی چیزها را همان‌طور که هستند، بپذیرد. وقت خواب فرانسسیس^(۵۲) (۱۹۶۰) که در آن گورکن مرتب با صداها، شکل‌ها و حرکت‌های خیالی از خواب می‌پرد، یک نمونه عالی داستانی است که نشان می‌دهد چگونه باید ترس‌ها را بیان و با آن‌ها برخورد کرد.

● **بهترین کتاب‌ها برای کودکان پنج تا هفت ساله، با تأمل و ژرف‌بینی در اعمال، اصوات، نگاه‌ها و عواطف، دوران کودکی را به هنر تبدیل می‌کنند. در این کتاب‌ها می‌توان نشان داد که تجربه‌های جهانی - تولد، شروع مدرسه، داشتن خواهر یا برادر، افتادن دندان، بیدار ماندن در شب - برای همه اتفاق می‌افتد**

در این سن، اصلی‌ترین دغدغه کودکان روابط خانوادگی است. نویسنندگان حساس، به کودکان در مسئله جدی برخوردشان با بزرگ‌ترها که مرزها را تعیین و قوانین را وضع می‌کنند، یاری می‌دهند. از آن‌جا که کودکان قدرت یا کنترل چندانی بر زندگی خود ندارند، غالباً تمایل بسیاری به داستان‌هایی

قصه‌گو، با حضور فیزیکی خود، بحث درباره داستان‌ها، کمک کردن به کودکان در ایجاد ارتباط میان داستان‌ها و زندگی واقعی‌شان، توجه دادن کودکان به تعبیرهای مختلف و داوری کردن، نقش مهمی دارند. در این مرحله بزرگسال، کودک و نویسنده سه ضلع یک مثلث را تشکیل می‌دهند.

هفت تا ده سالگی

قوی‌ترین تحولی که در جوامع غربی در زندگی کودکان این سنین اتفاق می‌افتد، رابطه گسترده و متنوعی است که کودکان با دنیای اجتماعی برقرار می‌کنند. دوستان، معلمان، گروه‌ها یا باند‌ها، باشگاه‌ها و انجمن‌ها، اهمیت فزاینده‌ای برای آن‌ها می‌یابند. کودکان در این سنین، طرز فکر پیچیده‌تری می‌یابند و عواطف گسترده‌تری را تجربه می‌کنند. همچنین، توان‌شان برای یادگیری و توانش ادبی آنان بیش‌تر می‌شود. در این سنین، گروه‌های اجتماعی خود کودکان برای‌شان مهم‌تر می‌شود. این گروه‌ها اسطوره‌ها، سنت‌ها، راه‌های وارد شدن، بازی‌های کلیشه‌ای و ترانه‌های خاصی برای خودشان دارند. بسیاری از نویسندگان برجسته با مهارت، جوک‌ها و خرافه‌های فرهنگ و بازی‌های کودکان را در داستان‌ها و شعرهای‌شان داخل کرده‌اند. آثار شاعران انگلیسی، مایکل روزن و آلان آلبری (۵۸) نمونه‌های خوبی از تلاقی زبان متداول با ادبیات رسمی است.

از دهه ۷۰ به بعد، نویسندگان این گروه سنی بعضاً به کاوش در ابعاد پیچیده زندگی کودکان رو آورده‌اند. طبیعت پویای رفاقت در داستان‌های دو نویسنده آمریکایی، بورلی کلیری (۵۹) - که مجموعه طولانی داستان‌های خانوادگی خود را با هنری

که مدل‌های زندگی شخصیت‌های کوچک را نمایش می‌دهند، پیدا می‌کنند. به عنوان مثال، کودکان خردسال از داستان‌هایی مانند قرض گیرنده‌ها^(۵۳) (۱۹۵۲)، خانواده زنجیرها در خانه^(۵۴) (۱۹۸۶) اثر باتریشیا کلیولند پک^(۵۵) لذت می‌برند. دلیل جذابیت این داستان‌ها روشن است. جامعه به انسان‌هایی که کوچک و مورد تحرم بزرگ‌ترها هستند، امکاناتی را در مورد شیوه‌های رفتار و جان به در بردن از هوس‌های بزرگ‌ترها پیشنهاد می‌کند.

● رشد ادبیات کودکان در قرن بیستم و تبدیل شدن آن به رشته‌ای کامل در ادبیات، یکی از ارکان فرهنگ نوظهور کودکی در غرب به حساب می‌آید

در این سنین، کتاب‌هایی که بینابین کتاب‌های تصویری و کتاب‌های متنی قرار می‌گیرند، از اهمیت خاصی برخوردارند. در این کتاب‌ها تصاویر سرنخ خوبی برای درک معنا هستند، اما متن محوریت بیش‌تری دارد. شایسته است برخی داستان‌های نوآورانه را در این‌جا ذکر کنیم: در انگلیس قصه‌های مگ و ماگ از یان پینکوسکی و هلن نیکولز^(۵۶) (از سال ۱۹۷۲ به بعد)، در آمریکا داستان‌های مربوط به کلوپ سیب‌زمینی کوچک از هریت زیفرت^(۵۷) (از سال ۱۹۸۶ به بعد)، نمونه‌های خوبی هستند. در این‌جا نقش بزرگسالان همراه و حمایت‌کننده از کودک، حین خواندن و الگوبخشی به خواندن، هنوز ضروری است. بزرگسالان به عنوان شریک

هاگیتز (۶۰) (۱۹۵۰) آغاز کرد - و لوییز فیتزویگ (۶۱) (با داستان به مراتب پیچیده ترش هریت جاسوس (۶۲) مورد توجه قرار گرفته است. نویسندگان انگلیسی چون جین کمپ (۶۳) و کریس پولینگ (۶۴)، در داستان‌های خود با لحنی شاد زندگی دوران مدارس ابتدایی را به خوبی حس کرده و نوشته‌اند. یکی از ویژگی‌های کودکان این گروه سنی، تجربه‌های‌شان از مکان‌ها، به خصوص مکان‌های مخفی‌ای است که بزرگ‌ترها چیزی درباره آن نمی‌دانند. این مکان‌ها در داستان‌هایی از کلیو کینگ (۶۵)، به خوبی تصویر شده است. محیط خانه، جای مناسبی برای داستان‌های کودکان به حساب می‌آید، اما این محیط‌ها می‌توانند زمینه‌ای نیز برای کاوش در فانتزی به دست دهند. نمونه‌های کلاسیک داستان‌هایی از این نوع، آثار ای. نسیبت و قصه‌های نارنیا از سی. اس. لوییس هستند. محیط‌های خانگی هم‌چنین می‌توانند زمینه‌ای برای کاوش در روابط آدم‌ها، مانند روابط میان کودکان، روابط کودکان با خواهرها و برادرها و والدین‌شان، فراهم کنند. یک نمونه خوب از این داستان‌ها آثار نویسنده انگلیسی، فیلیپا پیرس (۶۶) است. سگی به این کوچکی (۶۷) (۱۹۸۲) درباره کودک تنهایی است که دنبال یک دوست خیالی می‌گردد. جنگ قل‌قل و جیرجیر (۶۸) (۱۹۷۸)، درباره رقابت خواهر و برادرها و روابط میان نامادری‌ها و ناپدری‌ها با کودکان است. آثار پیرس به ما نشان می‌دهد که کتاب‌های کودکان این سن، می‌تواند در دیدگاه‌های اخلاقی و گستره موضوعاتی که مطرح می‌کند، بسیار پیچیده و موشکافانه باشد. باغ نیمه شب تام (۶۹) (۱۹۵۸) و راه ساحل ساتن (۷۰) (۱۹۸۳)، کاوش‌هایی ظریف و

بسیار خواندنی درباره زمان، اسرار گذشته و روابط میان کودکان و سالمندان را در بر دارد. در این جا، برای آن‌که نشان دهیم چگونه داستان‌هایی به ظاهر ساده می‌توانند خوانندگان خردسال را با چالش‌هایی که نیاز دارند، رو به رو کنند، باید از دو نویسنده یاد کنیم. یکی مارگارت مای (۷۱)، از نیوزلند که از سال ۱۹۶۹ آثار بسیاری، از کتاب‌های تصویری گرفته تا رمان، نوشته است. به عنوان مثال، مجموعه داستان‌های کوتاه او، نجات آداس بزرگ (۷۲) (۱۹۸۲)، نویسنده‌ای در اوج قدرت را نشان می‌دهد. در انگلیس، یان ماری (۷۳) نویسنده‌ای چندکاره و خالق بهترین آثار موج نو نویسندگان جوانی است که در دو دهه اخیر ظهور کرده‌اند. جعبه حروف مرده (۷۴) (برای کودکان ۸ تا ۱۲ ساله)، نشان می‌دهد که چگونه ایده‌های مربوط به دوستی و ارتباط، می‌تواند در خط داستانی قابل فهمی تعقیب شود.

پی‌نوشت

1. A. A. Milne
2. J. M. Barrie
3. Kenneth Grahame
4. Beatrix Potter
5. The Wind in the Willows
6. E. Nesbit
7. Froebel
8. Pestalozzi
9. Piaget
10. Vygotsky
11. Dorothy Butler
12. Babies Need Books
13. Janet Ahlberg
14. The Baby's Catalogue
15. Peepo
16. The Very Hungry Caterpillar
17. Bodley Head series
18. Farm Animals
19. Betty Young

48. Mrs Pinny and the Blowing Day
49. Tucker
50. The Child and the Book: A Psychological and Literary Exploration
51. Russell Hoban
52. *Bedtime for Frances*
53. Borrowers
54. The String Family At Home
55. Patricia Cleveland-Peck
56. Jan Pienkowski and Helen Nicholls
57. Harriet Ziefert
58. Michael Rosen and Allan Ahlberg
59. Beverly Cleary
60. Henry Huggins
61. Louisc Fitzhugh
62. Harriet the Spy
63. Gene Kemp
64. Chris Powling
65. Clive King
66. Philippa Pearce
67. *A Dog So Small*
68. The Battle of Bubble and Squeak
69. *Tom's Midnight Garden*
70. *The Way to Sattin Shore*
71. Margaret Mahy
72. *The Great Chewing Gum Rescue*
73. Jan Mark
74. *The Dead Letter Box*

20. John Burningham
21. Brian Wildsmith
22. Rodney Peppe
23. Helen Oxenbury
24. Raymond Briggs
25. *The Mother Goose Treasury*
26. Alice and Martin Provensen
27. *The Mother Goose Book*
28. Mills
29. Texts that Teach
30. Dorothy Neal White
31. *Books Before Five*
32. *Where's Spot?*
33. Eric Hill
34. Each, Peach, Pear, Plum
35. Come Away from the Water, Shirley
36. Up and Up
37. Shirley Hughes
38. Sunshine
39. Jan Ormerod
40. Changes, Changes
41. Pat Hutchins
42. Ginnie
43. Greenwo
44. My Naughty Little Sister
45. Dorothy Edward
46. Frog and Toad are Friends
47. Arnold Lobel

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی